

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ВИРОБНИЧОГО РИЗИКУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ БЕЗПЕЧНИМИ УМОВАМИ ПРАЦІ

Улітіна М.Ю., Коржик Б.М. проф., к.т.н.

Харківська національна академія міського господарства

Стаття присвячена проблемам ризику в процесі розвитку суспільства. Розглядаються проблеми створення безпечних і здорових умов праці для робітників.

Стрімке зростання глобалізаційних та інтеграційних процесів, інтенсивне наростання загроз у багатьох сферах життєдіяльності особи, суспільства й держави підтверджує необхідність розвитку теорії безпеки. У процесі свого розвитку людство пристосувалося і продовжує пристосовуватись до умов довкілля, що постійно змінюються. Нині нас оточує майже штучне середовище існування – техносфера. Перетворюючи навколишнє середовище, людина намагалася досягти зменшення впливу потенційних чи реальних факторів небезпеки. В цьому напрямі вона досягла значних успіхів: середня тривалість життя в Європі у ХІХ ст. становила близько 40 років, а в ХХ ст. зросла до 75 років. Однак поява складних і енергоємних підприємств з розвинутою інфраструктурою створила проблему безпеки населення. Остання тепер залежить від надійності обладнання, точності та правильності дій персоналу. З підвищенням складності керування обладнанням зростає і рівень небезпеки.

Дослідження проблеми ризику в діяльності суб'єкта потребують аналізу співвідношення поняття «ризик» із ключовими категоріями, що характеризують ступінь захищеності соціально-економічних процесів і систем. Дана обставина має принципове значення для проблеми управління ризиком. Основною категорією, що характеризує цю мету, є поняття «безпека», з яким також тісно пов'язане поняття «надійність». Остання раніше, ніж категорія «безпека», пов'язане з поняття ризику: пари антонімів «ризик / надійність» як взаємодоповнююча конструкція, що забезпечує врахування всіх можливих рішень із погляду їхньої ризикованості.

Особливість сучасних підходів у дослідженні поняття «безпека» полягає у доданні пріоритетності інтересам людини при розгляданні теми безпеки, а також у якісно новому рівні розробки кількісних методів оцінки. Висвітлення питань безпеки у вітчизняній літературі відображає українську специфіку розвитку суспільства. Традиційна недооцінка людини й зневага цінністю людського життя визначили обговорення теми безпеки, насамперед, з погляду державної безпеки.

Стан і перспективи розвитку в Україні людського потенціалу в структурі виробничих сил є основними умовами добробуту країни і найважливішими чинниками національної безпеки. Проблема створення безпечних і здорових умов праці робітників є не тільки соціальною і економічною, але і політичною, тому її вирішення потребує комплексного підходу.

За останні роки в Україні спостерігається динаміка зниження травматизму на виробництві зі смертельним виходом, але його рівень не може враховуватись як нормальний. Несприятливі умови праці є причиною високого рівня виробничого травматизму і професійних захворювань. Кожний рік отримують травми на виробництві 200 тис. людей, вмирають від впливу шкідливих небезпечних виробничих факторів близько 100 тис. людей.

Небезпечні умови праці, виробничий травматизм і професійні захворювання погіршують демографічну ситуацію. Охорона праці як система забезпечення життя і здоров'я працівників у процесі трудової діяльності зв'язана з сучасним станом економіки, навколишнього середовища, основних фондів, рівнем лікувально-профілактичного обслуговування, забезпечення засобами індивідуального і колективного захисту працівників, з якістю навчання і освіти, науковим й інформаційним потенціалом.

Для економіки України характерна висока питома вага видобувних видів економічної діяльності і переробки природних ресурсів, які є найбільш травмонебезпечними, тому проблема формування механізмів соціального захисту працівників і охорони праці у країні від складних професійних і екологічних ризиків стає більш актуальною.

Пріоритетними напрямками державної демографічної політики України повинні бути зниження смертності, особливо у працездатному віці, від зовнішніх причин, створення умов для формування здорового образу життя.

У середньостроковій перспективі треба передбачити:

1) прийняття додаткових заходів зниження смертності населення від серцево-судинних і онкологічних захворювань, враховуючи профілактику і своєчасне виявлення захворювань на ранкових стадіях;

2) проведення заходів профілактики нещасних випадків на виробництві й професійних захворювань, своєчасне їх виявлення, розробка і реалізація з роботодавцем і профспілками заходів, які направлені на покращення умов і охорони праці, включаючи заходи зниження професійного ризику застрахованого з обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві й професійних захворювань і оптимізація страхових тарифів, а також посилення відповідальності суб'єктів трудових відносин – працівників і роботодавців за порушення трудового законодавства.

У довгостроковій перспективі треба передбачити:

1) реалізацію програми сприяння розширенню моделей здорового образу життя, спеціальні заходи сприяння зайнятості жінок, які мають дітей, програми ліквідації робочих місць з шкідливими або небезпечними для здоров'я населення умовами праці, заходи з профілактики і своєчасному виявленню професійних захворювань у працівників, створення умов для комфортної життєдіяльності сімей, які виховують дітей;

2) проведення заходів з реагування на можливі ризики у демографічному розвитку країни і прийняття превентивних заходів зі збереження населення.

Стратегічною метою державної політики в області розвитку ринку праці у довгостроковій перспективі повинно бути створення умов для забезпечення економіки високопрофесійними кадрами і підвищення ефективності їх використання.

Через негативні умови праці, виробничий травматизм і професійні захворювання країна несе великі соціальні витрати. Тому роботодавці повинні виділяти кошти на охорону праці у повному обсязі, згідно законодавству. У промислово розвинених країнах усвідомили, що травматизм на виробництві, професійні захворювання й загальне захворювання працівників не можуть сприяти успішному бізнесу, економічному і соціальному розвитку держави.

Аналіз причин захворюваності в Україні показує, що до 40% професійних захворювань зв'язані з неприємними умовами праці. Умови праці – не єдиний чинник, який впливає на здоров'я людини, але вплив його на тривалість життя треба враховувати. У зв'язку з шкідливими і особливо шкідливими умовами праці кожний рік виходять на пенсію 37% громадян. Для роботодавця найкращим засобом захисту працівників від шкідливих і небезпечних виробничих чинників повинно стати своєчасне їх забезпечення якісною спеціальною одежею, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту. У країнах Євросоюзу на забезпечення працівника засобами індивідуального захисту витрачається від 500 до 800 євро, враховуючи те, що роботодавці витрачають великі кошти на покращення умов праці й охорону здоров'я працівників.

Для того, щоб забезпечити безпечну працю на робочих місцях, необхідні кваліфіковані кадри і відповідальне, зацікавлене відношення до реалізації конституційних прав працівників як з боку роботодавців, так і керівників на всіх рівнях управління.

Низька якість робочих місць оказує негативний вплив на функціонування ринку праці й приводить до високої плинності робочої сили на роботах, які зв'язані з важкою фізичною працею, шкідливими і небезпечними умовами праці, до втрати кадрових ресурсів у зв'язку з виробничим травматизмом і професійними захворюваннями. У зв'язку зі значними соціальними і економічними втратами, які викликані виробничим травматизмом і професійними захворюваннями, збільшується значимість поглибленого дослідження, оцінки і розробки нових механізмів управління і методів впливу на умови праці і професійні ризики.

На сьогодні треба робітникам організувати роботу так, щоб вона була спрямована на:

- реалізацію основних напрямків державної політики у сфері покращення умов і охорони праці;
- профілактику і зменшення професійного травматизму і професійних захворювань на підприємствах і організаціях;
- координацію і методичне забезпечення діяльності регіональних центрів охорони праці, які навчають організації;
- поширення вітчизняної та зарубіжної інформації про заходи для удосконалення системи охорони праці.

Серед важливих проблем економіки праці – покращення соціально-економічних і виробничих умов праці, посилення її творчого характеру, зменшення ручної, малокваліфікованої і важкої фізичної праці; більш повне сполучення матеріальних і моральних стимулів, посилення їх впливу на

ефективність виробництва.

Треба поставити метою використання досягнення інших галузей науки, які вивчають фізіологію і психологію праці, соціологію, гігієну і охорону праці. Також треба використовувати досвід країн Європейського Союзу, де сформована модель якості робочого місця, яка передбачає створення таких умов праці, які є основою успіху економічних процесів. Європейська комісія на її основі запропонувала програму економічних і соціальних реформ.

Починаючи підготовку конкретних заходів по забезпеченню безпечних і здорових умов праці важливо визначити: для чого вони будуть проводитися, на кого розраховані, які результати очікувати. У залежності від мети обираються заходи її досягнення, видаються доручення працівникам, створюються комісії. економічною ефективністю за такими показниками, як приріст продуктивності праці, зменшення собівартості продукції, умовний річний економічний ефект, приріст прибутку і рентабельності.

Ефективність заходів залежить від встановлення строків його проведення, визначення порядку урахування виконаної роботи, попереджувальних дій. Треба детально обґрунтувати технічне оснащення робочого місця, фінансове і кадрове забезпечення. В охороні праці для вирішення завдань забезпечення захисту працівника у процесі трудової діяльності треба застосовувати різні заходи, які дозволять створити необхідний рівень безпеки. Впровадження дистанційного управління, автоматизації, роботизації та інші заходи дозволять визволити персонал від праці в небезпечних зонах [2].

Треба поставити метою використання досягнення інших галузей науки, які вивчають фізіологію і психологію праці, соціологію, гігієну і охорону праці. Також треба використовувати досвід країн Європейського Союзу, де сформована модель якості робочого місця, яка передбачає створення таких умов праці, які є основою успіху економічних процесів.

Список використаних джерел

1. Альгин А.П. Риск и его роль в общественной жизни.- М.: Прогресс, 1989.-389
2. Лисюк М. Управління охороною праці на виробництві [Текст] // Справочник кадровика. К. - №1. – 2006. – с. 70-73
3. Рекомендації, щодо впровадження заходів з профілактики виробничого травматизму // Охорона праці, 2010. - №12.-64 с.

Аннотація

СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОБЛЕМ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО РИСКА И ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАБОТНИКОВ БЕЗОПАСНЫМИ УСЛОВИЯМИ ТРУДА

Улитина М.Ю., Коржик Б.М.

Статья посвящена проблемам риска в процессе развития общества. Рассматриваются проблемы создания безопасных и здоровых условий труда для рабочих.

Abstract

A MODERN ASPECTS FOR ISSUES DISQUISITIONS OF MANUFACTURING HAZARD AND ENSURING THE WORKERS WITH SAFETING CONDITIONS OF LABOR

M. Ulitina, B. Korzhik

An article devoted for the issues of hazard in process of society developing. This article is viewing the issues of creating a safety and a healthy conditions of labor for workers.